

● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ● KULTURA ●

● KULTURNOUMETNIŠKO DRUŠTVO SCT

Vedno odprta vrata
ustvarjalnosti

Navkljub nenaklonjenosti družbe duhovni nadgradnji (interventni ukrepi) kulturna dejavnost v širšem prostoru še vedno opravlja svoje poslanstvo. Ohranja in krepi narodno zavest, osvobaja človeka notranjih spon.

Tudi v SCT je kulturna dejavnost prisotna. Morda za kanček bolj, kot bi delovnim organizacijam pripisovali. Delavci, okoli 7000 jih je, so redni obiskovalci različnih kulturnih manifestacij in prireditvev v širšem družbenem prostoru oziroma kulturnih ustanovah. Za razliko od drugih pa precej kamenčkov k mozaiku kulturnih stvaritev prilagajajo sami. Organizirani so v Kulturnometniško društvo, kjer najbolj dejav-

no prepevajo pevci in pevke Mešanega pevskega zbora. Ti so bili tudi začetniki kulturnometniškega delovanja v SCT pred enajstimi leti.

Pridružili so se jim še instrumentalisti (združeni v ansamblu Črni asfalt) pa literati, recitatorji, humoristi, likovniki, fotografi, izdelovalci tapiserij, v dveh sezonah še plesalci folklorne skupine, in še bi lahko naštevali.

Več kot tisoč kulturnih ustvarjalcev in poustvarjalcev se je zvrstilo v vrstah kulturnometniškega društva SCT. S čopičem, objektivom ali svinčnikom ter notami so se uveljavili v širšem družbenem prostoru, opozorili nase priznane kritike različnih področij in s svojimi dosežki že prerastli vrste amaterizma. Pevci in pevke prepevajo širom naše domovine pa tudi tujine. Likovniki ustvarjajo svoja dela vsak sam ter na likovnih kolonijah. Fotografi so pravi mojstri objektivna. Literati so izdali že štiri priročnike svojih del. Dramsko recitacijska skupi-

na se uveljavlja s skeči in recitacijami – vse izpod svojih peres. Na različnih razstavah širom naše domovine so prisotni naši kulturni ustvarjalci, nikoli ne manjkajo na Kulturnih srečanjih gradbenih delavcev Slovenije. Literarni večeri pa tudi ne potekajo vsaj brez majhnega deleža literatov.

Na občnem zboru ali letnem obračunu dela, ki so ga člani Kulturnometniškega društva SCT opravili v teh dneh, je bilo iz vseh poročil o opravljenem delu razbrati nenehno željo po ustvarjanju. Grenak priokus je povzročil le kadrovski osip v delovni organizaciji, ki je nekoliko zdesetkal ustvarjalne vrste in to še najbolj pri pevcih mešanega pevskega zbora. Pa to ni mesto za tarnanje. Zagnanost in želja nadaljevati svetlo tradicijo sta vodilo za delo Kulturnometniškega društva SCT tudi v prihodnje. Društvo vabi v svoje vrste tudi vse, ki radi pojejo, sučejo pero, čopič ali fotoaparati. Pridružite se jim!

A. O.

Spomin na pekel izpred
70 let

Lansko jesen je minilo 70 let od zgodovinske soške fronte, ki je terjala skoraj milijon žrtev, med katerimi je bilo veliko naših fantov in mož. Soška fronta je potekala po planinskem in kraškem svetu od Bovca do Jadranskega morja. To območje si je Italija izbrala kot najšibkejšo točko in najboljšo možnost, da se zažre globoko v trebuh Avstroogrske, potem ko so jo v to pregovorile zavzevalne in ji za nagrado obljubile velik kos jugoslovanskega in še zlasti slovenskega ozemlja. Boji na Soči so se začeli 24. maja 1915. Italijani so v enajstih ofenzivah z veliko težavo prodrli do Bovca. Avstroogrska in nemška vojska, ki je prišla na pomoč z ruske fronte, sta v stilu novoizoblikovanega modela vojskovanja, takomenovanega blitzkriega (prodiranje po dolinah in ne planinskih vrhovih) italijansko vojsko nezadržno gnali vse do Piave. Konec oktobra leta 1917 je bilo soške fronte konec. Leto kasneje tudi I. svetovne vojne.

Slovenci smo bili hote ali nehoti udeleženi v tem klanju. V štirinajstih polkih, bataljonih in posebnih enotah, med katerimi so bili najbolj znani takomenovani »kranjski Jančiči« – 17. pešpolk, in slovenski planinski polk št. 2. Italija je kasneje za nagrado pridobila obljubljeni ozemlje, Slovincem se je še slabše godilo kot pod avstroogrsko monarhijo.

Letos jeseni pa bo 70 let, ko je bilo konec I. svetovne vojne in ko se je naša »matična« Avstroogrska sesula v prah.

70 let znamenitega dejanja generala Rudolfa Maistra in ustanovitve prve redne slovenske vojske v zgodovini, Mariborski pešpolk. 70 let naše nacionalne samoodločbe, ki ne zadeva zgolj odcepitve od Avstroogrske države, politično, družbeno in nacionalno življenje slovenskega naroda znotraj države Slovincem, Hrvatov in Srbov.

Lansko in letošnje leto sta izjemna jubileja davnega trpljenja in odločitve Slovincem, sta granitna kamna v temelju naše današnje državnosti in svobode v skupnosti narodov in narodnosti Jugoslavije.

Danes smo vse preveč obremenjeni z današnjimi razmerami in skrbijo za jutri, da bi se temu zgodovinskega jubileja lahko bolj posvetili. Pa vendar je prav, da malo prostora in časa namenimo tudi temu spominu, še posebno, ker so med nami še žive priče iz strašne I. svetovne vojne; eden od njih je Jakob Škoda iz Javorja nad Besnico, s katerim se je pogovarjal Bojan Jerlah.

S. G.

● SPOMIN Z ZAPEČKA

Jakob Škoda se spominja gorja prve svetovne vojne

Vsak dan skriva v sebi neskončno številni usod, ki se jih posamezniki nehoti niti ne zavedamo. Tudi tisti januarski dan, ki je bil podoben prejšnjemu, ni bil izjema. Pa ne samo zaradi sonca, ki ga že nekaj dni v Javorju nad Besnico, kamor sem bil namenjen, resnično ni manjkalo, temveč tudi zaradi utečenega vsakdana, ki ga v zimskih mesecih preživlja Jakob Škoda ali kar Blekarjev oče, kakor ga kličejo vaščani. V stari kmečki hiši, polni domačnosti, je na zapečku ob peči, ki je bila prijetno zakurjena, razpredal misli gospodar s častitljivimi leti. Imenovani je med najstarejšimi krajanji v okolici, vendar spretno skriva svoja leta, saj je še vedno bistrega spomina, le zdravje mu zadnje čase ne služi več tako kot pred leti. Rojen je bil še v stari ranjki Avstro-Ogrski monarhiji in sicer v letu 1896. Spomin, kot sem omenil, ima zelo dober in mu večkrat seže v daljno preteklost, predvsem v čas I. svetovne vojne. Posamezne dogodke opisuje, kot bi jih imel napisane v knjigi, kot bi se stvari zgodile pred dnevi. Prav o teh dogodkih se je tudi najbolj razgovoril.

15. aprila 1915 se je kot vojaški obveznik moral odzvati glasu domovine. V taboru je bil dodeljen v domobranski pešpolk. Tedanji rekruti so imeli na Rakovniku »obuko«, ki pa ni bila prijetna, saj so imeli večkrat »Marsch Übung«, to je pohode v različne smeri, največkrat v smeri proti Dolenjski ali pa čez Golovec. Orle skozi Sostro do Zaloga in še dalje. Po enomesečni pripravi so bili takoj po-

slani na fronto in sicer v Galicijo. Dodeljen je bil 27. domobranskemu pešpolku, v kateri sestavi so bili večinoma slovenski fantje. Večkrat so jih premeščali s fronte na fronto, kamor pač je trenutni položaj zahteval. Prav njihov polk se je v bojih najbolj izkazal, saj so bili vedno v najhujšem bojnem metezu. Iz teh krajev se najbolj spominja, ko je prišel v letu 1917 v zaledje cesar Karel I. v inspekcijo.

Jakob Škoda

Vojaki so bili iz posameznih kompanij postrojeni, Karel pa je v spremstvu visokih oficirjev naredil obhod in pregled moštva. Zanimal se je za počute vojakov, o morali, seveda pa so morali vojaki odgovorjati po poprejšnjih ukazih in navodilih oficirjev v pozitivnem smislu. Spominja se bojev na ruski fronti, ki so bili hudi, take pa so bile

tudi izgube, saj so slovenski fantje krvaveli daleč od doma. Spominja se trobistov, ki so vedno znova trobili znake za juriše in napade. Psihični pritiski so bili tako veliki in hudi, da marsikdo ni zdržal. V spominu mu je ostal hauptman Strošek, Čeh po rodu, ki je v boju znozel. Hrano so jim v času bojev dovažali ponoči – tedaj je bil to tudi edini topli obrok. Čez dan so se morali zadovoljiti z hlebom kruha, ki je prišel na šest mož in včasih s kakšno konzervo. V bojih v Galiciji je za hrabrost dobil srebrno medaljo ter železni križec, ko se je izkazal v juriših na mitralješka in topniška gnezda. Za prejeto medaljo je prejel sedem kron mesečno nagrade, sicer pa so bili zneski odvisni od stopnje medalje. Disciplina je bila ostra, saj je povečeval večinoma nemški kader. Domov je pisal le malo – največ dopisnice z ne natiskanim besedilom v devetih jezikih z vsebino: »Jaz sem zdrav in se mi dobro godi«, kajti s fronte same niso dovoljevali drugih dopisnic ali pošte.

V sredini leta 1917 je bil premeščen na soško fronto. Tu je bil tudi ranjen v levo nogo, ko je v rov priletela granata. Za tri tedne je bil poslan v bolnišnico nekje v Zgornjo Štajersko, od tam pa za nekaj tednov v Brno (Češko) na okrevanje. Po enem mesecu je moral zopet na fronto. Ob prodiranju Avstrijcev na italijanske položaje čez Tirolsko, so tudi sami v letu 1918 prodirali globoko na italijansko ozemlje. Tudi tu se spominja hudih bojev, posebno Deberdoba, ki je postal slovenskih fantov grob. Nekaj tednov pred koncem vojne, ko so se vgnezdili

pri reki Piavi, je bil poslan z preskrbovalno enoto v Dorenberg. Tam je tudi zvedel, da je vojna konec. Še isti dan je sklenil, da bo odšel domov. Bilo je konec oktobra 1918, ko je ponoči šel peš proti Vipavi ter nato dalje proti Postojni. Tu ga je ustavila patrula, pri tem so mu odvzeli tudi puško, ki jo je imel pri sebi. Med potjo je našel drugo, vendar so mu jo ponovno odvzeli na Vrhniki. Ob tej priliki mu je bilo ukazano, da mora kot prostovoljec oditi v Maribor zaradi severne meje, vendar je zaradi kmetije, ki je bila brez moške roke, to odklonil. Kljub temu je bil doma samo dva meseca, saj je na podlagi mobilizacije moral oditi na Koroško v Velikovec. Tam je ostal vse do plebiscita, to je do septembra 1919, ko se je nato vrnil domov.

Kmetija, na kateri živi, meri 26ha, od tega je štiri hektare obdelovalne zemlje. Gospodinjmu je hčerka. Kljub starosti še marsikaj postori na kmetiji, ob težjih kmečkih opravilih pa radi priskočijo na pomoč tudi sorodniki. Kmetije ni moderniziral s stroji, saj sam pravi, da je za to novotarije prestar, hčerka pa tudi nima pravega veselja, zato orje še vedno s konjem, v hlevu pa ima poleg konja tudi še tri krave.

Življenje mu je bilo eno samo delo ter skrb za preživetje, taka je tudi jesen njegovega življenja. Bolezen mu zadnje čase ne prizanaša, zato sem mu je ob odhodu zaželel čimmanj. Z željo, da dočaka 100-letnico, sem se poslovil, on pa mi je še gavo odvrnil, da mi tega zagotovo ne more obljubiti.

BOJAN JERLAH

● Naša skupnost bo spet izšla 17. februarja

Oživitev delovanja KUD
France Prešeren v Javoru

Po nekajletnem premoru se je v Javoru zopet nekaj premaknilo., S tem ni mišljen potres ali kaj podobnega, temveč premik na kulturnem področju. Oživljeno je ime in delovanje kulturnega društva France Prešeren iz Javora.

Mladinci v Javoru že dalj časa pogrešamo organizacijo, ki bi nas povezovala in v okviru katere bi organizirano delovali. Naša organizacija želi biti aktivna in s svojim delom plemeniti srca krajanov.

Dobro vemo, kakšen je utrip današnjega časa, ki je iz nas naredil borce za preživetje, pri tem pa pozabljamo na drugo plat življenja – na kulturo, ki človeka dviga, mu nudi notranje ugodje in zadovoljstvo.

Pesem nas druži

Ženski pevski zbor HP Kolinska se je v 5 letih delovanja sprijateljil z mnogimi zbori. Nekatere od njih je povabil na skupen zborovski koncert, ki ga prireja v počastitev slovenskega kulturnega praznika.

To je hkrati prva izmed mnogih letošnjih prireditvev, ki jih bo organizirala HP Kolinska ob svoji 80-letnici.

Nastopili bodo: ženski pevski zbor iz Proseka-Kontovelam, moški pevski zbor iz Radomelj, mešani pevski zbor Papirnice Vevče, moški oktet Autocommerce iz Ljubljane in ženski pevski zbor HP Kolinska.

Koncert bo v Kulturnem domu Španskih borcev v petek, 12. februarja 1988 ob 18. uri. Vstop je prost. Vljudno vabljeni vsi prijatelji zborovskega petja!

S. V.

Program za februar

2. februarja ob 19.30

Predavanje: Lepota in kultura Afriške države Mali in težave sušne pokrajine Sahel – predavanje z kratkim filmom, diapozitivi in originalno glasbo – predavatelj Ibrahim Nouhoum.

5. februarja ob 17. uri

Predavanje o radioteleziji o iskanju bolnih točk v telesu. Predaval bo Osman Hasanpašić.

6. februarja ob 16. uri

Sobotno popoldne za otroke. Lutkovna predstava Jane Stražinar ZA LJUBLJENI ZMAJ

8. februarja, ob 18. uri

Proslava Prešernovega dne

10. februarja ob 18. uri

Otvoritev razstave Palestinske umetnosti

ob 19. uri Večer solidarnosti z narodom Palestine

11. februarja ob 19.30

Marjan Moškrič: Pepe Žabar, Glavni vratar gostuje. Igralec: Sergej Ferrati

13. februarja ob 16. uri

Sobotno popoldne za otroke. Lutkovna predstava Janko + Metka. Gostuje profesionalni lutkar Cvetko Sever.

15. februarja ob 19.30

Življenje je kabaret: Večer pesmi iz musicalov in glasbenih revij. Igra, poje in pleše Marijana Križman. Klavirska spremljava Borut Lesjak.

16. februarja ob 19.30

Otvoritev slikarske razstave akademskega slikarja Jožeta Cente v Jelovškovem likovnem salonu

20. februarja ob 16. uri

Sobotno popoldne za otroke. Svetlana Makarovič: SAPRAMIŠKA. Gostuje LGL.

23. februarja ob 19.30

Večer plesnega ansambla Ljubljana – PAL

24. februarja ob 19.30

Potopisno predavanje Anrej Strmecki: Po poteh Inkov v Andih – Peru. Predavanje z diapozitivi in malim koncertom originalne perujske glasbe ž živo

27. februarja ob 16. uri

Sobotno popoldne za otroke. Karel Novak MEZINŠEK. Gostuje Oder treh herojev iz Pirnič in njihova lutkovna skupina

Pred kratkim smo se zbrali mladinci z namenom, da bi zopet oživeli kulturno življenje, ki je v tem kraju že popolnoma zaspalo. Izvolili smo novo vodstvo, ki bo skušalo ob pomoči vseh članov dvigniti kulturno raven prebivalstva.

Polni delovnega elana, zagnanosti in močne volje smo sestavili delovni plan za letošnje leto. Pripravi nameravamo proslave ob državnih, republiških in kulturnih praznikih, sodelovati na občinski reviji z igranim delom ter organizirati veselico in silvestrovanje.

Zavedamo se, da imamo za kulturno delo ugodne pogoje, ker imamo za to namenjene prostore, vendar bo potrebno še naše aktivno delo in zagnanost.

Upamo, da bosta naša prizadevnost in začetna zagnanost rodila sadove in da bo kulturno življenje v Javoru ponovno zaživevalo.

V. G.

● Vesti iz kulture

Janko Bešter, dolgoletni član likovne sekcije KUD Vide Pregarc bo z razstavo svojih novejših del, v rodnih Selcah na Gorenskem obeležil 8. februar, slovenski kulturni praznik.

X X X

Skupinska slika z Istro je naslovna fotografija razstave šestih avtorjev, ki se predstavlja v razstavnem prostoru knjižnice Jožeta Mazovca v Novih Fužinah.

X X X

21. januarja je bila v Narodni galeriji zaključena razstava: »Evropski slikarji od 16. do 18. stoletja iz zbirke državnega muzeja Ermitaž v Leningradu. Razstavo si je ogledalo 26105 obiskovalcev. Dela bodo razstavljena še v Zagrebu.

Prva konferenca
kulturnega društva

V petek, 6. 11. 1987, v jedilnici OŠ Karel Destovnik Kajuh ni bil čisto navaden dan. Kaj še! Ogromna jedilnica je bila polna malih nadebudnežev od 1. do 3. razreda, pa tudi tistih od 4. do 8. razreda, vsi sami bhodoči »kulturni animatorji« iz posameznih oddelkov. Prevzeti od navdušenja, da ima kulturno društvo svojo prvo konferenco, so žvečili žvečilni gumi. Vendar so kljub temu pridno sledili besedam tov. Milice Koštrun, ki z veliko ljubezni ureja kulturne dogodke na šoli. Tovarišica je učence seznanila z letošnjim programom in jih povabila k sodelovanju. Učenci so izbrali svoj odbor, ki jih bo vodil, spremljal delo na šoli in spodbujal delo na kulturnem področju. Pogovorili so se o interesnih dejavnostih kulturno-umetniškega področja in ugotovili, da bodo delali v naslednjih krožkih: pravljicnem, likovnem, lutkovnem, dramskem, literarnem, recitacijskem, vokalno-instrumentalnem, pripravljali bodo oddaje šolskega radia, peli v 3 pevskih zborih, plesali bodo v folklorni skupini in v skupini za izrazni ples.

Toda to še ni vse. Treba bo misliti na proslave in prireditve ob 29. novembru, novem letu, 8. februarju, 22. februarju, 8. marcu in 1. maju.

Ni kaj. Učenci bodo zelo aktivni. Po razgovoru se je tisti hip porodilo mnogo načrtov, saj so izrazili tudi naslednje želje: da bi med odmori poslušali glasbo, da bi imeli večkrat ples, da bi spet uveljavili zaključne izlete, da bi med odmori smeli na dvorišče in še kaj.

Toda vse naenkrat ne gre – tako je odgovorila tov. Koštrunova, se bodo pa še pogovorili o možnostih.

Vrhunec je dosegla predstava Plesni festival, ki so jo izvedle učence dramskega krožka iz 7. f razreda. Že veste za stalne spore med plesalkami in šefom? In veste, kako plešejo step, disco in ples z metlo?

Ne? Potem si to morate ogledati, kajti dramski krožek si želi priti tudi k vam.

OŠ Karel Destovnik-Kajuh
Jasmina Bajrektarevič, 8 c